

Filosofi og Underholdning

- udkast til et forskningsprogram

Fjerde årlige konference om Filosofi og Populærkultur
SDU – November 2008

Carsten Fogh Nielsen - AU

Oversigt

- Hvorfor interessere sig for underholdning? To argumenter
- Ultrakort statusrapport:
Underholdningsforskningen i dag
- Filosofiens bidrag: To forslag
- Andre interessante spørgsmål
- Afsluttende bemærkninger

Hvorfor underholdning? Part one

På sidste års konference...

...præsenterede jeg en stipulativ og
pragmatisk definition på populærkultur:

Populærkultur

≈

Masseproduceret underholdning

Hvorfor underholdning? Part one

Begrundelse:

1. Pragmatisk: Undgå en længere, og potentielt kontroversiel, diskussion af begrebet "populærkultur"
2. Metodisk: "Underholdning" forekommer at være et mere overordnet begreb end "populærkultur"

Hvorfor underholdning? Part one

Problem:

- Definitionen er ubrugelig, hvis vi ikke allerede har en forståelse af, hvad "underholdning" er.
- Diskussionen skubbes et skridt bagud: Spørgsmålet "Hvad er populærkultur?" besvares egentlig ikke, men afløses blot af et ny spørgsmål.

Hvorfor underholdning? Part one

Det oplagte næste spørgsmål:

Hvad
er
underholdning?

Hvorfor underholdning? Part two

To (store) tal:

\$1339 milliarder

\$1.339.000.000.000

(World Total Military Expenditure 2007, jf. SIPRI 2008)

\$1520 milliarder

\$1.520.000.000.000

(Medie- og underholdningsbranchens anslåede omsætning på verdensplan i 2007, jf. PricewaterhouseCoopers 2006)

I 2007 omsatte medie- og underholdningsbranchen således for
godt **\$180 milliarder *mere* end militærindustrien.**

Hvorfor underholdning? Part two

Kombiner dette med:

- De moderne massemediers opståen (radio, tv, film)
- Internettets eksplosive fremvækst og udbredelse
- Udviklingen af diverse digitale lagringsteknologier, distributionskanaler og afspilningsformer (DVD/Blu-Ray, Youtube, netbaserede radio- og tv-kanaler etc.)

Hvorfor underholdning? Part two

To påstande:

”Never before in human history has so much entertainment been so readily accessible, to so many, for so much of their leisure time as it is now, primarily because of the media of communication.”

Zillmann & Vorderer (2000)

“Entertainment - not autos, not steel, not financial services - is fast becoming the driving wheel of the new world economy.”

Wolf (1999)

Hvorfor underholdning? Part two

En (plausibel?) konklusion:

Underholdning/underholdningsbranche
n har aldrig været af så omfattende og
gennemgribende social, kulturel og
økonomisk betydning som i dag!

Hvorfor underholdning? Part two

Hvilket atter rejser spørgsmålet:

Hvad
er
underholdning?

Underholdningsforskningen i dag

Ultrakort statusrapport:

They don't have a clue!

Okay, okay - det er ikke helt sandt:

They are getting there – but slowly.

And they need all the help they can get!

Underholdningsforskningen i dag

Et par sigende titler:

”An Unstructured Introduction to an Amorphous Area”

Titlen på Percy Tannenbaums introduktion til *The Entertainment Functions of Television*, LEA 1980

”It’s all entertainment – sure. But what exactly is entertainment?”

Titlen på Peter Vorderers bidrag til *Poetics*, No. 29, 2001 (et særnummer om ”Entertainment”)

Underholdningsforskningen i dag

Et par lige så sigende citater:

“Wir wissen nicht, was uns Vergnügen macht und worüber wir lachen.”

Freud (1905)

“There has [...] been very little research on the entertainment functions of the media – indeed a paucity of research on the significance of entertainment in everyday life, quite apart from the media per se. It is one of those phenomena that is around us all the time, a kind of activity shared by most individuals on almost a universal basis, and yet it continues to be neglected.”

Tannenbaum (1980)

Underholdningsforskningen i dag

Et par lige så sigende citater:

"There is simply no positive correlation between the amount of entertainment consumed and the amount of scholarly research in the field of entertainment"

Bosshart og Macconi (1998)

"Certainly we have learned some things about entertainment during the past century, but quite frankly, we are still novices in this arena."

Jennings Bryant (2004)

Underholdningsforskningen i dag

Den store åbenbaring:

Underholdning er et komplekst fænomen!

"We have done a great deal with message features, personality, and demographics in studying the enjoyment of drama, comedy, horror, and numerous other genres, but that has just given us a foundation from which to address meaningfully the subtleties of the incredibly complex phenomenon of entertainment."

Jennings Bryant (2004)

Underholdningsforskningen i dag

Den store åbenbaring:

Underholdning er et komplekst fænomen!

”...most entertainment experiences in which we engage so often and deliberately seem to offer complex, dynamic, and even multifaceted experiences. Achieving a pure description of this process, let alone an explanation, presents a tremendous challenge for researchers in the field of communication and in related disciplines...”

(Vorderer et al. 2004).

Underholdningsforskningen i dag

Den store åbenbaring:

Underholdning er et komplekst fænomen!

- Gentænkning af underholdningsforskningens grundlag.
- Inddragelse af andre fag og discipliner: Antropologi, hjerneforskning, evolutionsteori og... filosofi?

Filosofi og underholdning

Hvad kan filosofien bidrage med?

To forslag:

1. Begrebsafklaring: Hvorledes bruger vi og hvilken betydning har/tillægger vi begrebet "underholdning" ("entertainment", "unterhaltung")?
2. Fænomenologiske analyser af oplevelsen af at blive underholdt ("underholdningsoplevelsen", "the entertainment experience")

Filosofi og underholdning

Ad 1. Begrebsafklaring:

- Det mest grundlæggende problem indenfor studiet af underholdning er formodentlig manglen på en adækvat og alment accepteret redegørelse for begrebet ”underholdning”. (Tannenbaum 1980; Westerbarkey 2001).
- Relevant spørgsmål: Hvad (om nogen) er de nødvendige og tilstrækkelige betingelser for den korrekte applikation af begrebet underholdning?

Filosofi og underholdning

Ad 1. Begrebsafklaring:

Et eksempel:

Er vi - og hvis ja, ud fra hvilke kriterier - berettigede til at benytte begrebet "underholdning" som fællesbetegnelse for så forskelligartede fænomener som fodboldkampe, realityshows, rockmusik, børnetv, revyviser, amerikanske sitcoms, Anders And blade, gadegøglere, dansk tv-dramatik, computerspil, talkshows og Giro 413?

Filosofi og underholdning

Ad 1. Begrebsafklaring:

Tese:

Underholdning er et "familielighedsbegreb", der anvendes til at henvise til en række delvist overlappende og indbyrdes forbundne, men ikke nødvendigt eller entydigt sammenfaldende, fænomener. Der kan derfor ikke opstilles nødvendige og tilstrækkelige kriterier for den korrekte brug af begrebet.

Filosofi og underholdning

Ad 2. Underholdningsoplevelsen:

Det at blive underholdt er traditionelt blevet identificeret med de positive følelser (glæde, tilfredshed, nydelse), der vækkes, når man deltager i eller præsenteres for underholdende aktiviteter. Disse følelser er således normalt blevet betragtet som et væsentligt, ja konstitutivt, træk ved underholdningsoplevelsen. (Zillmann & Bryant 1986).

Filosofi og underholdning

Ad 2. To problemer med den traditionelle tilgang:

1. Teorien har problemer med at forklare, hvorfor eksempelvis tragik, horror og suspense, fænomener der ikke umiddelbart og nødvendigvis frembringer behagelige følelser, normalt (eller i det mindste ofte) betragtes som underholdende (McCauley 1998; Vorderer 2001; Vorderer et al 2004).

Filosofi og underholdning

Ad 2. To problemer med den traditionelle tilgang:

2. Teorien bygger som oftest på en implicit forudsætning om, at følelser er et rent affektivt fænomen uden noget kognitivt indhold. Dette har imidlertid vist sig at være en uholdbar antagelse. Følelser og fornuft er langt tættere forbundet end ofte antaget og kan ikke forstås uafhængigt af hinanden. (Raney & Bryant 2002; Miron 2006; Tan 2008).

Filosofi og underholdning

Ad 2. Filosofien som løsning?

Klassiske filosoffer som Platon og Aristoteles; moderne tænkere som Kant, Hegel, Kierkegaard, og Nietzsche, samt nyere filosoffer som Wollheim (1999), Goldie (2000), Nussbaum (2001) og Solomon (2007) har alle udarbejdet detaljerede analyser af følelsernes komplekse fænomenologi og kognitive potentiale. Disse analyser udgør en hidtil uudnyttet kilde til indsigt i underholdningens fænomenologi.

Filosofi og underholdning

Ad 2. Filosofien som løsning?

En kombination af moderne medieteorier samt klassiske og moderne filosofiske diskussioner af følelsernes fænomenologi kunne muligvis:

1. gøre op med den traditionelle (medieteoretiske) forståelse af følelser som et rent affektivt fænomen;
2. forklare og begrunde forholdet mellem kognitive og affektive elementer i underholdningsoplevelsen, og dermed
3. bidrage til en mere bedre og mere detaljeret fænomenologisk redegørelse for denne oplevelse.

Andre interessante spørgsmål

1. Underholdningens normative status?

- Underholdning opfattes ofte som mindre fint, mindre væsentligt og mindre værdifuldt, end det ikke-underholdende (Gans 1974; Carroll 1998; Simon 1999).
- Men *er* underholdning vitterligt dårligere, mindre væsentligt og mindre værdifuldt end det ikke-underholdende? Og hvis ja, *hvorfor*?

Andre interessante spørgsmål

2. Underholdning og oplevelsesøkonomi?

- Masseproduceret underholdning er et af de helt centrale elementer i den såkaldte oplevelsesøkonomi (Wolf 1999; Lund & Nielsen 2005; Jantzen & Rasmussen 2007).
- Det er imidlertid systematisk uklart præcist hvilken rolle underholdning spiller i det oplevelses-økonomiske forbrugsparadigme.

Afsluttende spørgsmål

Filosofien *kan* helt oplagt bidrage til forskningen i underholdning, men *bør* den gøre det?

- *Ja* - fordi der mere end nogen sinde er behov for en kritisk og reflekteret forståelse af underholdningens betydning for og indflydelse på samfundets grundlæggende strukturer.
- *Nej* – hvis filosofien blot benyttes til apologetisk at legitimere og retfærdiggøre den globale oplevelsesøkonomiske markedsplads.

Konklusion

- Forskningen i underholdning har brug for filosofisk bistand.
- Der er (tydeligvis) penge i lortet!
- Konklusion: Lad os dog få sat nogle filosoffer på sagen!
- Jeg er (desværre) optaget...
...så hvis der er nogen af jer derude der har lyst?

